

Център
"Образование
за демокрация"

Методика
за преподаване на
"Гражданско образование"

Помагало за учители

Център
„Образование
за демокрация“

Методика за преподаване на „Гражданско образование“

Помагало за учители

Акценти в изданието са активни методи за преподаване на Гражданско образование и знания за ЕС за тяхното приложение в класната и извънкласна работа, както и електронни платформи и източници за информация.

Пловдив
2021 г.

ИНФОРМАЦИОНЕН ЦЕНТЪР „ЕВРОПА ДИРЕКТНО – ПЛОВДИВ“
Пловдив 4000, ул. „К.Фотинов“ №15, тел./факс: 032/628 374
e-mail: eudirect.plovdiv@centerbg.org ; web: eudirect-plovdiv.centerbg.org

Съфинансирано от
Европейския съюз

СЪДЪРЖАНИЕ:

Въведение	стр.3
I. Гражданското образование и образованието в демократично гражданство – предизвикателства в обучението на младите хора	стр. 4
1. Цели на гражданското образование	стр. 4
2. Съвременни подходи в преподаването на гражданско образование	стр. 8
II. Методи за преподаване на гражданско образование	стр. 14
1. Мозъчна атака (Brainstorming)	стр. 14
2. Ролева игра	стр. 17
3. Групова работа	стр. 21
4. Дискусия	стр. 24
5. Казуси	стр. 28
III. Допълнителни източници за информация за преподаване по гражданско образование, принципите на демокрацията и Европа	стр. 30

ВЪВЕДЕНИЕ

Още в края на 20-ти и особено от началото на 21 век става ясно, че динамично развиващите се и променящи се свят и живот през новото столетие (и хилядолетие) налагат от най-ранна възраст децата да започват да усвояват много и разнообразни „грамотности” (или по-скоро компетентности или култури) - екологическа, кибернетична, здравна, глобална и интеркултурна, социална и емоционална, медийна, финансова и културологична и не на последно място гражданска култура.

Така през 1995 г. група училищни психолози под ръководството на проф. Румен Вълчев, осъзнали потребността от нови компетентности започнахме да разработваме учебни пособия и да апробираме нови методики за преподаване по гражданско образование. Проведоха се стотици курсове, семинари, конференции и форуми с педагогически специалисти. Съвместно се учихме и се опитвахме да въвеждаме нови образователни технологии като: Активно обучение - процес на усвояване на нови знания и умения посредством въвличането на обучаемите в извършването на различни щателно подготвени учебни дейности. Проектно ориентирано обучение, проблемно-ориентирано обучение, учене чрез опит и учене чрез проучване.

С ориентацията на страната ни към Европейския съюз и по-късно с приемането ни за пълноправни членове на ЕС се отвариха и границите. Това направи хората наднационални, но и създаде условия локални и регионални проблеми, да се превръщат в глобални и да изискват общи решения. С други думи, за да е адекватен на времето, в което живее, ученикът трябва да притежава разнопосочни знания и умения, които да го направят гъвкав, адаптивен и креативен гражданин на Европа, с будно гражданско съзнание и чувствителност към проблемите на другите в Европа и на планетата. А традиционен аспект от педагогическата ни компетентност е компетентността да възпитаваме учениците, но вече като граждани на Европа, които сами по себе си са уникални, неповторими личности, от които ще зависи и уникалността на света и на предстоящите постиженията в различните области на живота и науката. Това изисква и от нас – учителите – да прилагаме нови методи и подходи на взаимодействия с децата и младите хора за тяхното развитие и гражданско образование.

Предлаганото пособие е още един опит да разширим инструментариума на колегите ни в България за работа в сферата на гражданското образование.

Методическото пособие се издава от Информационен център „Европа директно – Пловдив” и Център „Образование за демокрация” с финансовата подкрепа на Европейския съюз. Информацията в него не отразява задължително официалните становища на Европейския съюз.

I. Гражданското образование и образованието в демократично гражданство – предизвикателства в обучението на младите хора

1.1. ЦЕЛИ НА ГРАЖДАНСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Светът около нас е динамичен и постоянно променящ се. С това се отразява както върху начина на живот на обществото, така и върху личната и обществена философия. Въпреки че България функционира на базата на демократични закони, демокрацията сама по себе си не е даденост или постижение, което само веднъж се печели. Тя е постоянен процес, който трябва да бъде надграждан и поддържан; който зависи от всички нива и структури в обществото – институции, бизнеси и граждани. Важна, но често пренебрегвана е ролята на гражданите в едно демократично общество. Тяхната сила се отразява в това да държат институциите отговорни за техните решения, дейности или липсата на такива. Затова е нужно всеки гражданин да осъзнава и прилага своите права, да разбира философията и функционалността зад демократичната култура и да има едно по-дългосрочна визия за нейното устойчиво развитие.

Актуалността на темата за демократичната култура силно се отразява върху нуждата от ефективно гражданско образование. Гражданското образование не е базирано единствено върху изучаване на исторически събития и идеологии, а върху създаване на силна, добре анализирана основа на функционалността на обществото. В следствие това подпомага развитието на социално активни граждани, които поемат отговорност за обществото, в която те живеят и бъдещето, което искат да създадат.

„Гражданското образование“ е спечелило благосклонност като описание на процес на овластяване, но запазва някои оттенъци на социализираща мисия.

В рамките на това помагало следващите глави ще обърнат внимание на по-практичните аспекти на преподаването по Гражданско образование. Важни елементи, върху които е базиран този труд, са интерактивното обучение, разнообразни методи за ангажиране и анализиране на обучителния материал, които да откликнат на различните нужди на учениците.

Проучванията на гражданското образование неизменно започват с изследвания на демокрацията и свързаните с тях условия на гражданство и гражданско общество. Занимаващите се с гражданско образование имат визия за овластени граждани, които доброволно се организират за самостоятелност и политическо въздействие в общества,

където представителната демокрация и демокрацията на участието произвеждат мир, просперитет и лична свобода.

Визия

Гражданската добродетел и активност се превърна в основна тема в редица иновации в учебните програми и проекти, предназначени да изместят фокуса на образованието от просто знание и информационна дейност към разглеждане на личната отговорност на отделния учещ как да се държи добре по отношение на демократичното общество, в което живее. Съществуват редица добродетели, които се асоциират с този начин на живот. Някои от тях са: уважение към другите, толерантност, съвместна общностна отговорност, ангажираност с конституционализма и правата на човека и мирно съжителство.

Добродетел

В някои програми добродетелите и навиците се пресичат помежду си и с отделно дефинирани граждански умения. Но всички са единодушни, че гражданското образование трябва да възпитава поведение, което дава възможност на хората да изграждат демократичен начин на живот, независимо от конкретния режим, при който се намират. Някои от тези навици са свързани с ненасилствено управление на конфликти; оформяне, изразяване и насърчаване на интереси и потребности с цел тяхното идентифициране и разрешаване; гласуване и т.н.

Практика

Гражданското образование се стреми да направи хората мощни и способни да поддържат и участват пълноценно в демократично общество. Въпреки това на практика предизвикателствата и контекстът, пред които са изправени преподавателите, са специфични и е нужно да бъдат адресирани.

ИНФС

Пловдив, 1000, ул. К. Фотинов 141Б, телефон: 024260 377

e-mail: eudirect.plovdiv@centerbg.org ; web: eudirect-plovdiv.centerbg.org

Съфинансирано от
Европейския съюз

При разработването на програми, търсенето на материали и подкрепа от други специалисти да се взимат предвид всички тези различия – както в начина на преподаване, така и в нуждите на учениците.

ВЛИЯНИЕ НА СРЕДАТА

Поглеждайки назад можем да обобщим, че до този момент Гражданското образование не е било пълноценно и особено успешно в рамките на българското общество. Това може да се прецени от ниското качество на общественно-политическия живот и гражданското участие. Въпреки че Гражданското образование е институционален и държавен приоритет от 2000г., от 2016г. отново се обръща внимание на нуждата му като ефективен образователен механизъм. Съществуват много образователни наредби, които затрудняват и усложняват интерактивния процес на преподаване по Гражданско образование заради ограничените часове и определените теми, които трябва да бъдат покрити. На практика в училищната среда парадоксално темата се свежда до материал, който е нужно да бъде теоретично усвоен, но учениците нямат практическата възможност да приложат основните демократични принципи в училищната организационна култура. Силно проявен е и аспектът, че Гражданското образование е нужно не само да развива личните умения и способности, а и да рефлектира върху управлението и развитието на училищата като отделни институции. Проявяйки доверие, споделяйки отговорност и давайки възможност на ученици да приложат знанията си в защитена училищна среда, те се подготвят много по-активно и пълноценно да бъдат активни граждани и извън нея.

Компетентности на Гражданското образование

В българското гражданско образование продължава да съществува опозиционна ориентация към теми или към компетенции. Очакваните резултати са главно фокусирани върху тематични области като демокрация, гражданско общество, глобализация, политическа и обществена отговорност, идентичност (национална и европейски) и др. От друга страна тези теми само по себе си могат активно да включат определените компетенции в своята програма. Важни компетенции, които могат активно да бъдат развити са: развиване на критично мислене, управление на конфликти и медиация, развиване и управление на проекти, дебати, проактивно и конструктивно общуване, вземане на решения. Друг важен аспект, върху който е нужно да се наблегне, е ученето през целия живот. Любопитството и креативността у учениците трябва да бъдат подхранвани и стимулирани в определените тематични рамки. Тук влизат и в приложение интерактивните методи за преподаване на гражданско образование, които спомагат тези аспекти от обучителния процес да бъдат по-активно използвани.

Преподаване на гражданско образование

Едно от главните предизвикателства пред гражданското образование в България е утвърждаването на демократични ценности и активна гражданска култура в проблематична среда. Учителите сами по себе си е нужно да израздат и проявяват компетенциите за демократична култура. Това дава възможност теоретичният материал да бъде обвързан както с интерактивни и практически дейности, така и с рефлексивни и дискусийни дейности, в които учителят може да черпи вдъхновение от лични примери.

За утвърждаването на демократични принципи в процеса на обучение са по-важни методите на преподаване. Отражението на демократичната култура в различните аспекти от социалния живот е полезно да бъдат осъзнати, разбрани и приети, за да улесни развиването на определените граждански компетенции.

Някои от компетенции, върху които може да се наблегне в учебните занятия, са:

Демокрация – учителят влиза в ролята на лидер, който стимулира учениците и ги насочва, но стимулира тяхната креативност и им дава свободата до определена степен да управляват процеса на учене.

Равенство – създаване на защитена среда, в която всеки един участник се чувства спокоен да сподели собственото си мнение без да бъде съден. Това дава чудесна предпоставка за обсъждане на по-специфични теми, които могат да провокират разнообразни мнения в учащите.

Интерактивност – приложението на разнообразни методи в рамките на учебните занятия, което подпомага пълноценното усвояване на материала и развиването на граждански компетенции у учениците.

Сътрудничество – утвърждаване на активни и продуктивни методи за комуникация между учител и ученици, което подпомага адресирането на специфичните нужди на учащите се, за да получат възможно най-много от специфичния изучаван материал.

1.2. СЪВРЕМЕННИ ПОДХОДИ В ПРЕПОДАВАНЕТО НА ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Образователният процес може да се прояви в много форми. Вижданията за това как трябва той да изглежда и как да се организира зависят често от опита и знанията на учителя.

Ами ако часовете по гражданско образование се водят по начин, който комбинира смесени подходи включващи творчество, които са създадени от ученици за ученици? По този начин вместо единствено да поглъщат суха материя и информация спрямо наложените стандарти, те имат възможност да пречупят наученото през своята гледна точка и по-активно да го приложат.

Това съществува тук и сега. Във всеки един момент, във всяка учебна стая, във всеки добре проектиран урок, учениците могат просто да научат това, което искат да научат, и всъщност да намерят успех, като същевременно подобряват света около себе си.

1. Компетентностен подход

Базираното на компетенции обучение е подход в преподаването, който се фокусира върху демонстрацията на желанието от ученика резултат от обучението.

Според компетентностния подход единственият фактор за определяне как и кога ученикът завършва курса си на обучение е овладяването на знанията в рамките на предмета.

Базираното на компетентност обучение е подход в образованието, при който на централно място в учебния процес е демонстрирането на желаните резултати от страна на ученика. Този вид подход се занимава главно с преминаването на ученика през учебната програма със собствено темпо, дълбочина и т.н. Подобно е на обучението, основано на майсторство. Основната разлика е, че обучението, базирано на компетентности, често се фокусира върху наблюдаеми умения или „компетенции“, докато обучението по майсторство може да бъде академично - толкова вероятно е да се фокусира върху концепции, както и умения.

Подобно на повечето неща, свързани с образованието, има разногласия относно това, което всъщност означава обучение, основано на компетентности, какви са неговите определящи черти и как в идеалния случай трябва да се използва или функционира. Традиционно се мисли за умения и призвание, но може да бъде и изцяло „академично“.

Основна характеристика на компетентностния подход, е фокусът му върху овладяването. В други модели на обучение учениците са изложени на съдържание - независимо дали са умения или концепции - с течение на времето и успехът се измерва обобщено. В система за обучение, основана на компетентности, на учениците не е позволено да продължат, докато

не демонстрират владение на идентифицираните компетентности (т.е. желаните резултати от обучението, които трябва да бъдат демонстрирани).

Ефективността му, разбира се, зависи от средата, в която е интегриран подходът. В среда с дълбоки и разнообразни системи за подпомагане, стабилни форми за оценяване и ясни и управляеми резултати от обучението, компетентностният подход може да играе ролята на модел, намаляващ неефективността (включително време, прекарано в обучение) и увеличаващ педагогическата точност и постиженията на учениците.

Силните му страни се крият в неговата гъвкавост, тъй като обучаемите могат да се движат със собствено темпо. Това подпомага учениците с различен произход, нива на грамотност и други свързани склонности. Предизвикателствата му трябва да звучат познато на повечето преподаватели, включително трудността при идентифицирането - и съгласуването - на най-важните компетенции, как най-добре да ги оцените и как да подкрепите учащите се, които се борят.

На хартия технологията добавя нови аспекти на компетентностния подход, тъй като предоставя на учениците достъп до разнообразно съдържание, за да развият споменатите компетентности. Ако всеки ученик има достъп до същото съдържание, което учителят има, по-малко е необходимо класът да се движи заедно и учениците са в състояние да докажат разбирането си по по-лични и автентични начини.

2. Самоуправляващ подход

Той е предназначен да функционира като ръководство за учениците - вероятно с подкрепата и насоки на учители, родители и ментори - за да помогне на учениците да развият експертиза и опит.

Целта на този подход не е познание на съдържанието (макар че трябва да произвежда това), а по-скоро нещо по-близо до създаване на цялостна философия за ученето - научаване как да се учи, осъзнаване и разбиране на материал, и може би най-важното, анализ на целта на обучението. Той също така насърчава ученика да изследва връзката между обучение и приложението на знанията – създаване на връзка между суха и абстрактна материя и нейното отражение в обществото.

Следователно самоуправляващият подход е изграден около централната концепция за себепознание - по-добро разбиране на себе си и използване на ученето като средство, което да информира за взаимодействията на човека със света. Звучи много идеалистично, но това е част от причината, поради която съществува - да предложи алтернатива на стандартите и фокусирана върху съдържанието и институционално центрирана „доставка“ на информация.

Пример за рамка за самоуправление

1. Започнете със самопознание

Какво си струва да се разбере и знае?

Какви проблеми или възможности са ми в обсега?

Какви важни проблеми и решения са създали/взели другите преди мен?

2. Анализирайте контекста

Какъв е съвременният и исторически контекст на тази тема, брой и т.н.?

Какво трябва да разбере по този въпрос, за да разбере неговото значение и мащаб?

Как факторът патос / етос / логос? Какви модели са очевидни?

Какво вярват, че знаят за това експертите и неспециалистите?

3. Активирайте съществуващите знания

Груба мозъчна атака на това, което вече знаете: Правете верни / неверни твърдения; давайте примери и непримери или организирайте по друг начин съществуващите си знания по някакъв полезен или елегантен начин

Взаимодействайте със съответните медии, ресурси и мрежи

Анализирайте както очевидното, така и нюанса; имплицитното и експлицитното

4. Проектиране на учебен път

Как мога да науча това, което трябва да знам?

От това, което трябва да знам, какво мога да овладее бързо и какво ще изисква по-задълбочено проучване?

Кои технологични ресурси могат да ми предоставят достъп до подходящо съдържание и ресурси?

Кои учебни форми или модели са най-смислени за мен да използвам?

5. Изяснете знанията

Анализирайте нуждата от творчество, иновации и информация

Формирайте нови въпроси въз основа на обучението

Установете какво е или не е в рамките на сегашния ви обхват на разбиране

Прегледайте бъдещата учебна пътека въз основа на вашия учебен опит и / или взаимодействието с ментори и членове на общността

6. Приложете разбиране

Какви са моите стандарти за качество?

Какъв мащаб е най-смислен за мен да работя и уча?

Каква промяна в себе си трябва да очаквам в резултат на моята работа и обучение?

Какви свързани действия предлагат или изискват гражданствата, в които съм част?

3. Конструктивистки подход

Конструктивистката теория се основава на идеята, че учащите са активни участници в своето учебно пътешествие; знанието се изгражда въз основа на опит. С настъпването на събитията всеки човек рефлектира върху своя опит и включва новите идеи със своите предварителни знания. Обучаемите разработват схеми за организиране на придобитите знания. Този модел се е закрепил в теориите за учене от Дюи, Пиаже, Виготски, Гагне и Брунер.

Тази концепция се основава на идеята учениците да създават свои собствени учебни среди, като активно участват в знанията, които поглъщат. Създаването на ваше собствено обучение включва грешки без предварително зададен дневен ред.

При конструктивисткия подход учителите играят ролята на фасилитатори. Те трябва да насърчават сътрудничеството и да адаптират своите уроци въз основа на предварително ниво на разбиране на класа.

Има четири ключови области, които са от решаващо значение за успеха на една конструктивистка класна стая:

Учителят поема ролята на фасилитатор.

Между учениците и учителя има еднакво ниво на власт и отговорност.

Ученето се извършва в малки групи.

Знанията се споделят между учениците и учителя.

Конструктивистките класни стаи са по-ориентирани към учениците и обучението се върти около техните интереси, въпроси и нужди. Учителите насочват обучението чрез прилагане на групови дейности, създаване на диалог за сътрудничество и улесняване на интерактивни преживявания. Студентите надграждат своите предварителни знания и изграждат ново разбиране въз основа на преподаваните уроци. Диалогът и преговорите също са ключови компоненти за успешното обучение.

4. Смесено обучение

Комбинирането на ученето и технологиите дава на учениците предимство пред останалите. Едно е да се движиш със собствено темпо. Друго е да се учиш със собствено темпо. Свързването на двете прави разлика, която си струва да се отбележи. Не е желателно учителите постоянно да контролират учениците. Насочването на ученика често е напълно достатъчно. Адекватната употреба на технологиите в процеса на преподаване и учене подпомага мултиаспектното усвояване на материала, като ангажира учениците чрез различни функционални дейности в и извън класната стая.

Няколко примера за смесено обучение:

Смесеното обучение стил „Обърната класна стая“

Един от най-широко приложимите стилове смесено обучение „Обърната класна стая“ се определя с това, че при него учениците се запознават със съдържанието на урока у дома предварително, а в училище използват времето и пространството да практикуват знанията си с подкрепата на учител и / или връстници. По този начин традиционните роли за всяко пространство се „обръщат“.

Смесено обучение, основано на проекти

Смесеното учене, базирано на проекти, е модел, при който ученикът използва както онлайн обучение - под формата на уроци, така и самостоятелен достъп - с директни инструкции и сътрудничество, за да проектира, повтори и реши учебни задачи, базирани на проекти, продукти и свързани с учебните теми артефакти.

В рамките на този модел учениците имат възможност да работят също и по групи на базата на самоуправление. Работата по групи може да е главно онлайн чрез разпределяне на роли, проучване на проекти, а допълнителните запитвания и самият прогрес на проекта да бъдат представяни на учителя в класната стая.

II. Методи за преподаване на ГО

2.1. МОЗЪЧНА АТАКА (BRAINSTORMING)

Какво е мозъчна атака?

Мозъчната атака е голяма или малка групова дейност, която насърчава учениците да се съсредоточат върху дадена тема и да допринесат за свободния поток от идеи.

Учителят може да започне сесия за мозъчна атака чрез задаване на въпрос или проблем или чрез въвеждане на тема. След това учениците изразяват възможни отговори, подходящи думи и идеи. Приносът се приема без критика или преценка и обикновено се обобщава на бяла дъска от учителя или участник в процеса, докато идеите се извикват. Тези идеи се разглеждат след това в дискусия.

Когато изразяват идеи и слушат какво казват другите, учениците коригират предишните си знания или разбиране, адаптират се към нова информация и повишават нивата си на информираност.

Основните цели на мозъчната атака са:

Фокусиране на вниманието на учениците върху определена тема

Генериране на количество идеи

Научаване да се приемат и уважават индивидуалните различия

Насърчаване на учащите да поемат рискове, като споделят своите идеи и мнения

Демонстриране на учениците, че техните знания и техните езикови способности се оценяват и приемат

Въвеждане на практиката за събиране на идеи преди започване на задачи като писане или решаване на проблеми

Предоставяне на възможност на учениците да споделят идеи и да разширяват съществуващите си знания, като надграждат взаимния принос.

Често срещани проблеми при използване на мозъчна атака:

Първоначално някои ученици не са склонни да говорят в групова обстановка, но мозъчната атака е отворена дейност за споделяне, която насърчава всички ученици да участват.

Учителите трябва да наблягат на активното слушане по време на тези сесии.

Учениците трябва да бъдат насърчавани да:

- Слушат внимателно и учтиво какво допринасят техните съученици
- Споделят с учителя, когато не могат да чуят ясно другите
- Генерират различни предложения или отговори, които да споделят.

Постигане на ефективна мозъчна атака:

1) В малка или голяма група се избира лидер и протоколчик (или това може да е учителят).

2) Определя се проблемът или идеята, които да бъдат обсъдени. Уверява се, че всички са разбрали каква е изследваната тема.

3) Разписват се правилата за сесията. Те трябва да включват:

- Възможност лидерът да управлява процеса в ролята на фасилитатор
- Възможност всеки да участва и никой да не властва
- Спиране на оценяване на идеите, докато всички не се съберат
- Валидност на всички идеи
- Записване на всеки отговор, освен ако не е повторение
- Определяне на ограничение във времето и спиране, когато това време изтече.

4) Започване мозъчната атака. Нека лидерът да избере членове на групата, за да споделят отговорите си. Протоколчикът трябва да запише всички отговори, ако е възможно, за да могат всички да ги видят. Уверява се, че не се оценяват или критикуват отговори, докато мозъчната атака не завърши.

5) След като приключите с мозъчната атака, се преминава през резултатите и започват да се обсъждат и оценяват отговорите. Това може да стане бързо чрез вдигане на ръце за класиране на идеите.

6) Някои първоначални качества, които трябва да се търсят при разглеждане на отговорите, включват:

- търсене на всякакви отговори, които се повтарят или подобни
- групиране на подобни понятия заедно
- премахване на отговорите, които определено не се вписват

Важно е учителят да:

- създаде топла, подкрепяща среда
- подчертава, че количеството, а не качеството на идеите, е целта и че е добре учениците да мислят нестандартно
- обезсърчаване на оценъчни или критични коментари от връстници по време на фазата на събиране на идеи
- насърчаване и предоставяне на възможност за участие на всички ученици
- първоначално подчертаване на значението на изслушването на изразени идеи и моделиране на отпечатването и записването на идеите.

Адаптация на мозъчната атака?

Използвайте тази процедура, за да планирате занимания в клас, като изследователски проект, екскурзия, концерт или парти.

Групите и отделните ученици могат да използват мозъчна атака, за да генерират идеи за предварително писане на проекти или задачи. Може да категоризирате мозъчните атаки на думи, идеи и предложения.

2.2. РОЛЕВА ИГРА

Ролевата игра е техника, която позволява на учениците да изследват реалистични ситуации, като взаимодействат с други хора по управляван начин, за да развият опит и да изпробват различни стратегии в поддържана среда. В зависимост от намерението на дейността, участниците може да играят роля, подобна на тяхната (или вероятната им в бъдеще), или да играят противоположната част от разговора или взаимодействието. И двата варианта предоставят възможност за значително учене, като първият позволява да се придобие опит, а вторият насърчава ученика да развие разбирането на ситуацията от „противоположната“ гледна точка.

Как работи?

Участниците получават определени роли, които да играят в разговор или друго взаимодействие, като обмен на имейл, типичен за тяхната дисциплина. Те могат да получат конкретни инструкции как да действат или какво да кажат, като агресивен клиент или пациент, който отрича, например, или се изисква да действат и реагират по свой собствен начин в зависимост от изискванията на упражнението. След това участниците ще разиграят сценария и след това ще има размисъл и дискусия относно взаимодействията, като алтернативни начини за справяне със ситуацията. Сценарият може да бъде разгърнат отново с промени въз основа на резултата от размисъла и дискусията.

Употреба на възможни технологии

Ролевата игра е много гъвкав метод на преподаване, тъй като не изисква специални инструменти, технологии или среда, например ученикът може да работи чрез упражнение за ролева игра също толкова ефективно в класната стая, колкото в отворено, широко пространство. Технологията обаче може да осигури значителни предимства и дори нови възможности за използване на подхода като учебна дейност.

На най-простото ниво технологиите като диктофони, видеокамери и смартфони / таблети позволяват традиционните упражнения за ролеви игри лице в лице да се записват и съхраняват онлайн за по-късна справка, анализ и размисъл. Това може да позволи упражнението да бъде преразгледано на по-късна дата и преоценено въз основа на последващо обучение и опит, което обикновено не е възможно, когато упражнението не е записано. Други инструменти, които могат да бъдат използвани с този традиционен стил на ролева игра, са електронна система за гласуване или социалните мрежи, като и двете позволяват на група ученици да наблюдават ролевата игра и да оценяват ситуацията и разговора, докато се развива, като например гласуване дали даден герой е бил твърде агресивен или покорен по време на определено взаимодействие. Тази информация може да бъде запазена и заедно със запис да предостави друг ресурс за по-късен анализ и размисъл.

ИНФОРМА

Пловдив 4000, ул. К.Ф.Симеонов 2/13, тел./факс: 052/020 377

e-mail: eudirect.plovdiv@centerbg.org ; web: eudirect-plovdiv.centerbg.org

Съфинансирано от
Европейския съюз

Технологията обаче може да се използва за създаване на упражнения за ролеви игри извън възможното в сесия лице в лице. Асинхронните технологии, като онлайн форуми и дискуссионни дъски, социални мрежи и др., позволяват ролевите игри да се провеждат за по-дълги периоди от време и по-обмислено. Това означава, че ролевата игра може да се проведе извън сесиите по график и в ситуации, в които учениците не могат да се срещнат физически по едно и също време. В тази ситуация учениците щяха да публикуват своята част от разговора, да изчакат, докато другият участник (и) отговори, и след това да публикуват своя отговор и т.н. Този метод позволява на участниците да се ангажират, когато са в състояние, и им дава време да обмислят отговорите си, и макар да изглежда доста изкуствено в сравнение с упражнение лице в лице, той може да отразява ситуации като дискусии по имейл отблизо.

Преди да започнем

- Ако се интересувате от изпробване на ролева игра, има няколко практически въпроса, на които трябва да отговорите:
- Къде в програмата на предмета този подход би работил най-добре?
- Има ли ситуации и взаимодействия, които учениците биха се възползвали от възможността да изследват?
- Ще бъде ли най-подходяща ролевата игра на живо или би трябвало да се постави в по-дълъг период от време?
- Ако учениците поемат всички роли, учителят ще вземе ли роля или могат да бъдат включени хора с пряк опит, напр. истински клиент или пациент да изиграят своята роля?
- Колко технологии трябва да бъдат включени? Кои инструменти са най-подходящи? Каква подкрепа ще е необходима?
- Готови ли са учениците (и други учители) за това?

Отговаряйки на тези въпроси, като учител ще си изясните дали ролевата игра е методът, който ще е най-полезен за определения предмет/ урок, както и как да го въведете.

Предимства на ролевата игра

- Учениците веднага прилагат съдържание в подходящ контекст от реалния свят.
- Учениците поемат личност за вземане на решения, която може да им позволи да се отклонят от границите на нормалните си самоналожени ограничения или граници.
- Учениците могат да надхвърлят и да мислят извън рамките на обстановката в класната стая.

- Учениците виждат значимостта на съдържанието за справяне със ситуации от реалния свят.
- Учителят и учениците получават незабавна обратна връзка по отношение на разбирането от учениците на съдържанието.
- Учениците участват в мислене от по-висок ред и научават съдържание по-дълбоко.
- Учителите могат да създават полезни сценарии, когато задават параметрите на ролевата игра, когато реалните сценарии или контексти може да не са лесно достъпни.
- Обикновено учениците твърдят, че помнят своята роля в тези сценарии и последвалата дискусия дълго след края на срока.

Стъпки и съвети за използване на ролева игра

Предложете подходящ сценарий на учениците. Този сценарий трябва да включва ролята, която ученикът трябва да играе, информационните детайли, свързани с вземането на решения в тази роля, и задача, която трябва да изпълни въз основа на информацията. Тази информация може да бъде предоставена на екрана чрез Power Point или чрез раздаване. Силно се препоръчва инструкциите да се предоставят в писмена форма, за да е ясно на учениците какво трябва да направят и как.

Дайте на учениците пет до десет минути, за да изпълнят задачата. Учителят може да накара учениците да направят това сами или в малки групи или да следват формата на мислене-двойка-споделяне, в който учениците работят индивидуално и след това да обсъждат резултатите си с партньора си.

Намерете начин да обработите обсъжданията на учениците. Учителят може да помоли учениците да напишат отговорите си, за да ги изпратят, или това може да бъде много добър повод за по-голяма дискусия в клас, където учениците могат да обосноват различните си резултати или противоположни възгледи.

Предизвикателства пред техниката на ролевите игри

Едно от най-големите предизвикателства на техниката на ролевите игри е да накарате всички ученици да участват и да бъдат наистина ангажирани. Учителите може да искат да обмислят начини за увеличаване на вероятността от силно участие на учениците. Учителят може да предложи оценка за участие, някак обвързана с кратък продукт, който студентите произвеждат от тяхната гледна точка в дадената им роля.

Добра идея е да се намерят начини за повишаване на информираността на учениците относно вероятността тяхната група да бъде призована да сподели отговора си с

целия клас, ако играят ролите си в групов контекст. Учителят може също така да обмисли използването на някои от ролевите задачи при въпроси на изпитвания.

2.3 ГРУПОВА РАБОТА

Груповата работа е метод на обучение, който дава възможност на учениците да работят заедно. Работодателите оценяват способността на човека да работи съвместно. Всъщност проучванията показват, че те го оценяват по-високо от способността за самостоятелна работа. Следователно ползата за учениците съвместно да работят по групи отдавна е добре призната.

Кога да се използва

Все по-често се дава възможност на учениците да работят в групи – както самостоятелно, така и по време на учебните занятия. Работата в групи може да се използва като пълноценна стратегия за преподаване, която изисква учениците да участват в учебни дейности в рамките на една и съща група в продължение на период, докато работят по съществена задача със споделен резултат (напр. доклад или проект).

Ползи

Изследванията показват, че груповата работа:

- позволява на учениците да бъдат активни участници в своето обучение
- помага на учениците да развият умения, ценени от бъдещи работодатели (като решаване на проблеми, преговори, разрешаване на конфликти, лидерство, критично мислене и управление на времето)
- излага учениците на различни идеи и подходи
- признава и използва силните и експертни познания на отделните ученици
- чрез дискусия помага на учениците да формулират своите идеи, да усъвършенстват концепциите и да развият междуличностни и комуникативни умения
- позволява на учениците да изпитват ситуации, които приличат на работното място, напр. автентични проекти от реалния свят и
- улеснява по-задълбоченото разбиране на съдържанието на курса

За учителите груповото обучение често може да намали натоварването с индивидуалното оценяване и обратна връзка.

Предизвикателства

Въпреки че груповата работа има потенциала да насърчи положителния учебен опит на учениците, този потенциал не винаги се реализира.

Някои ученици (особено ученици, които не се чувстват уверени в способността си да общуват) предпочитат да работят самостоятелно и намират груповото преживяване за предизвикателно и конфронтационо.

Имайки предвид предимствата за обучението и бъдещето работно приложение, е важно всички ученици да свикнат да работят в групи възможно най-рано.

Що се отнася до развитието на уменията за групова работа на учениците, няма един определен подход или стратегия за оценка. Всичко зависи от конкретния контекст и цели на обучението и преподаването. Предизвикателството е да се изберат набор от стратегии, които ще позволят на ученици да развият ефективни умения за групова работа в контекста на дисциплина.

Подготовка за групова работа

Всичко за очакванията, настройката на групата, първата среща, динамиката на групата и справянето с несигурността и промяната.

Развиване на умения за групова работа на учениците

Помогнете на учениците да се научат как да идентифицират групови проблеми, да слушат активно, да дават конструктивна обратна връзка, да структурират дискусии, да управляват своите групи, да изнасят групови презентации и да съставят доклади, да прегледат приноса на хората и да се справят с често срещани проблеми в груповата работа

- Направете вашите очаквания ясни
- Осигурете контекст, предайте на студентите предимствата на груповата работа, осигурете ясни инструкции и ясни връзки с резултатите от обучението и критериите за оценка, сътрудничество срещу съперничество.
- Настройване на групи

- Предшестващ опит на учениците в групи, оптимален размер на групата, формиране на групи.
- Когато Групите се срещнат за първи път
- Изясняване на целта на групата, основни правила, отговорности, насоки за срещи, дневен ред, предизвикателства.
- Изграждане на групова динамика
- Справяне с несигурността и предизвикателството
- Подготовка на групи за несигурност, справяне с предизвикателствата и конфликтите.

Накарайте учениците си да следят развитието си, да рефлектират върху тяхното представяне и да идентифицират как могат да се подобрят.

2.4. ДИСКУСИЯ

Какво е дискусия?

Ефективната дискусия се насочва към една или две основни точки, но този процес не се контролира от една индивидуална презентация. По-скоро учителят трябва да извърви тънка граница между контролиране на групата и оставяне на членовете да говорят.

Защо да използваме дискусия?

Дискусията позволява на членовете на класа да работят активно с идеите и концепциите, които се преследват, а дискуссионните сесии могат да бъдат изключително ефективни при промяна на поведението или нагласите. Следователно учителите ги използват често в учебни ситуации, когато целта е развиване на умения за решаване на проблеми или критично мислене или да даде възможност на учениците да формулират позиция или информирано мнение.

Често срещани проблеми, използващи дискусия

Повечето учители са наясно, че подтикването на учениците да говорят и поддържането на дискусията може да бъде проблематично. Друг често срещан въпрос са дългите отклонения или безсмислени спорове от доминиращи ученици или от цялата група, които могат да отклонят дискусията.

Как да постигнем ефективна дискусия?

1) Насърчавайте учениците да дават своя принос

Можете да ръководите дискусия, като задавате въпроси преди и по време на сесията. Въпросите трябва да предлагат истинска отправна точка за дебат.

В началото на дискусийна сесия задайте на учениците въпроси с отворен или с много отговори, като например „Какво мислите за определена глава (или статия)?“ Те имат няколко предимства:

- Те намаляват шансовете учениците да са напълно неспособни да отговорят на въпроса.
- Те насърчават множество гледни точки.
- По-малко вероятно е най-гласовитият ученик в класа да отговори и да изхвърли въпроса веднага.

Ако запишете множество отговори на дъската, можете да ги използвате, за да започнете допълнителни теми за дискусия; учениците често участват по-свободно в дискусии, когато

чувстват, че собствените им притеснения и идеи са допринесли за дневния ред. (Вж. Мозъчна атака)

2) Насочете дискусията

Ефективните дискуссионни лидери знаят уменията и перспективите на своите ученици. Те използват това знание, за да решат кого да призоват, за да започне дискусия, движеща се в подходящата посока, и да запазят инерцията си.

Ако зададете въпрос, който изисква истински дебат, направете пауза достатъчно дълго, за да могат участниците да помислят и да отговорят. Неизчакването достатъчно дълго след задаване на въпрос е една от най-честите грешки от начинаещите учители.

Ако мълчанието последва, след като първият човек представи мнение, задайте последващи въпроси, като например: "Как се чувствате останалите спрямо него?"

Като алтернатива, следвайте темата с първия ученик, като ги помолите да изяснят или доразработят, или да анализират допълнително (например „Какви причини имате за това?“ И „Как може някой да заяви противоположната гледна точка по този въпрос?“).

Подчертайте, че учениците трябва да се изслушват един друг, а не само вас. Моделирайте това поведение чрез:

- надграждайки по точка на ученик
- задържане на решение, докато не бъдат представени няколко отговора, или
- изброяване на множеството отговори на дъската и молба на учениците да ги прегрупират.

Простото отричане на отговора на ученика обикновено не помага да се поддържа активно участие на всички. Важно е как се справяте с отговорите на учениците; само призоваването им може да има задушаващ ефект, особено за по-тихите членове на групата.

Ако ученик зададе сложен въпрос или някои членове на класа не чуят въпроса, повторете го за целия клас.

3) Контролирайте дискусията

Гласов ученик, който доминира в групата, е често срещан проблем при дискусиите. Друг проблем може да възникне, когато целият клас отвлече дискусията и я премести на друг въпрос.

Ако срещнете тези проблеми, може да се окаже, че учениците нямат достатъчно информация, за да се включат в предвидената дискусия. Друга възможност е разглежданата тема да е твърде противоречива, за да се справят обективно с нея.

Понякога разберете какво мислят учениците и как реагират на даден въпрос е по-важно от моментния контрол. Слушайте известно време, докато не видите ясно програмата на учениците; опитайте се да обобщите ключовите моменти, които са направили, след това, ако е подходящо, помолете групата да свърже техните точки с тези, които първоначално сте направили.

4) Привеждане на дискусията в съответствие с учебната програма

За да бъде наистина ефективна, всяка дискуссионна сесия трябва да работи в рамките на курса като цяло. Никога не работете без някакъв план, свързан с учебната програма. Понякога вашите ученици ще коментират или повдигат въпроси в клас, които ще ви накарат да коригирате целите на дискусията, но без план за начало е трудно да направите тези корекции отговорно.

Един от начините да се осигури привеждането в съответствие на дискусията с учебните цели е да се възлагат конкретни задачи преди всеки клас, като например задаване на учебни въпроси, за да се даде обща основа за дискусията и да се фокусират учениците върху целите на курса.

Точки за разглеждане

Ако моите ученици напуснат тази дискусия с една или две ключови идеи или прозрения, какви биха били те?

- Кой са моите ученици?
- Какво мога да предположа с абсолютна сигурност, че те знаят?
- Какви доказателства имам за тези предположения?
- Какви заблуди вероятно ще имат по темата?
- Какви заблуди вероятно ще имат за това, което се очаква от тях в класа?
- Колко важно е да постигнем консенсус?
- По кои точки ще бъде най-толерантен към различни гледни точки?
- С какъв вид групов процес ми е най-удобно?

- Искам ли да контролирам целия дневен ред или учениците могат да определят част от него?
- Смятам ли да извикам всеки един ученик отделно? Ако не, имам ли алтернативен план за насърчаване на участието на цялата група?
- Как ще се справя с отклоненията?
- Какви отклонения са вероятни? Как мога да ги накарам да работят за целите на тази сесия?
- Как се събира тази класна сесия с последната дискусия в класа? С последващи такива? С курса като цяло?

2.5. КАЗУСИ

Какво представляват казусите?

Казусите са истории или сценарии, често в разказателна форма, създадени и използвани като инструмент за анализ и дискусия.

Случаите често се основават на действителни събития, което добавя усещане за спешност или реалност. Казусите имат елементи на симулации, въпреки че учениците са по-скоро наблюдатели, отколкото участници.

Защо да се използва казусът?

Казусите са ефективни начини да накарате учениците на практика да приложат своите умения и разбирането си на научени факти в реална ситуация. Те са особено полезни, когато ситуацията е сложна и решенията са несигурни.

Те могат да служат като стартова площадка за дискусия в клас или като проект за индивиди или малки групи. Един отделен случай може да бъде представен на няколко групи, като всяка група предлага своите решения.

Казусът като средство за преподаване:

- ангажира учениците в изследвания и размишляващи дискусии
- насърчава мисленето от по-висок ред
- улеснява творческото решаване на проблеми
- позволява на учениците да разработят реалистични решения на сложни проблеми
- развива способността на учениците да идентифицират и разграничават критични и външни фактори
- дава възможност на учениците да прилагат придобитите преди това умения
- създава възможност за учениците да се учат един от друг.

Казусите преодоляват разликата между по-ориентиран към учителите лекционен метод и чисто базирано на проблеми обучение. Те оставят място на учителите да дадат директни насоки, а самите сценарии предоставят подсказки и параметри, в рамките на които учениците трябва да работят.

Ефективно преподаване с казуси

Съдържанието на казуса обикновено трябва да отразява целите на курса и да съответства на резултатите от обучението, други стратегии на преподаване и оценяване във вашия клас или програма.

1) Използване на сложни случаи, изискващи множество перспективи

Един добър случай има достатъчно подробности, за да изискват изследвания и стимулират анализа от различни гледни точки или перспективи.

Той поставя обучаемия в позицията на решаващ проблем. Учениците активно се ангажират с материалите, откривайки основните проблеми, дилеми и конфликтни проблеми.

2) Оценяване на процеса на анализ, а не само резултата

Разрешаването на казус е само последният етап от процеса. Можете да наблюдавате или оценявате качество на изследванията, структурни въпроси в писмен материал, организация на аргументи, осъществимостта на представените решения, вътрешногрупова динамика, доказателства за разглеждане на всички фактори на случая.

Казусите могат да бъдат разрешени по повече от един начин.

3) Използване на различни въпроси при анализ на случая

Различните начини за използване на въпросите в преподаването са обсъдени подробно на страницата Въпроси. Използвайте редица видове въпроси, за да дадете възможност на класа да премине през етапите на анализ:

- разяснение / търсене на информация (какво?)
- анализ / диагноза (защо?)
- заключение / препоръка (какво сега?)
- изпълнение (как?) и
- приложение / размисъл (и какво? какво означава за вас?)

НАУЧЕТЕ ПОВЕЧЕ ЗА ЕВРОПА

Еуропа

Информация за ЕС на всички 24 официални езика на ЕС:

europa.eu

Детски кът

Игри и викторини за Европа за деца и юноши:

europa.eu/kids-corner

Кът на учителя

Учебни материали за Съюза и неговите дейности:

europa.eu/teachers-corner

Европейски младежки портал

Европейска и национална информация за образование, работа, пътувания и много други въпроси от интерес за младите хора:

europa.eu/youth/EU_bg

ЕС във вашата страна

Информационни центрове за ЕС навсякъде в Европа.

Можете да задавате въпросите си на безплатния телефон

(00 800 6 7 8 9 10 11) или по електронна поща,

както и да посетите най-близкия до Вас център:

europa.eu/european-union/contact_bg

Историята на Европейския съюз

Информация и видеоклипове за историята

на ЕС и неговите основатели:

europa.eu/european-union/about-eu/history_bg

Вашата Европа

Съвети и помощ за гражданите на държави от ЕС и техните семейства:

europa.eu/youreurope/citizens/index_bg.htm

Граждански диалози

Тези прояви се провеждат редовно на цялата територия на Европейския съюз:

ec.europa.eu/info/events/citizens-dialogues

EU Bookshop

Онлайн книжарница, съдържаща 110 000 заглавия, 235 000 PDF файла и електронни книги на 24-те официални езика на ЕС

publications.europa.eu/bookshop

Полезно ли бе за вас това издание? Изпратете ни отзивите си:

COMM-REP-SOF@ec.europa.eu

Център „Образование за демокрация“

Неправителствена организация в обществена полза, която съдейства за развитие на демократично гражданство и утвърждаване на демократичните идеи и ценности.

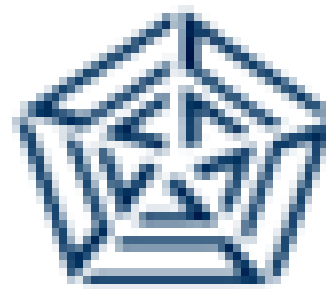
<http://centerbg.org/>

Информационен Център „Европа Директно Пловдив“

Информационните центрове служат като връзка между ЕС и неговите граждани на местно и регионално ниво.

eudirect-plovdiv.centerbg.org

АВТОРИ:

КРАСИМИР ЛОЙКОВ

ЕЛЕНА ЛУЛЧЕВА

АЛЕКСАНДЪР ФИЛИПОВ

